

Tálas Péter

A terrorveszélyhelyzet-diskurzus margójára

A 2015. novemberi párizsi és a 2016. márciusi brüsszeli terrortámadások Európa-szerte komoly politikai és társadalmi vitákat generáltak arról, mit kellene tennie az Európai Uniónak, illetve mit kellene tenniük a tagállami kormányoknak az európai terrorfenyegetettség csökkentése érdekében. Ennek az Európa szinte valamennyi országában zajló vitának része a Magyarországon január óta folyó úgynevezett terrorveszélyhelyzet-vita is.¹ Ahhoz, hogy helyi értékén tudjuk kezelni e diskurzust, érdemes górcső alá venni három fontos, a vita során gyakran egymásba fonódó, de egyébként szakmai szempontból különállóan kezelendő kérdéskört, illetve jelenséget.

Kulcsszavak: terrorizmus, Magyarország, biztonságiasítás, különleges jogrend, percepció

Tálas Péter: On the discourse about the state of emergency for terrorism threat

The Paris and Brussels terrorist attacks have triggered a lively debate throughout Europe about the necessary and possible responses of the European Union and respective member states to counter the threat of terrorism. Part of this debate in Hungary has been focusing on the introduction of a new state of emergency for terrorism threat to the Basic Law. The author summarizes three determining questions – the effect of securitization practices, Hungary’s objective and subjective threat perception regarding terrorism, and the possible ways and means of counter-terrorism – that are to affect this discourse.

Keywords: Hungary, terrorism, securitization, special legal order, perception

1 A magyarországihoz hasonló vita zajlik a lengyel terrorellenes törvénytervezetről, amely – többek között – a következő javaslatokat tartalmazza: a Belső Biztonsági Ügynökség (ABW) koordinálná valamennyi szolgálat terrorizmusellenes tevékenységét, vagyis gyorsan hozzáfuthatna a társszolgálatok adataihoz. Az ABW vezetője operatív eszközökkel bírósági felhatalmazás nélkül is ellenőrizhetné (lehallgathatná) a külföldi terrorizmussal gyanúsítható személyeket. A szolgálatok házkutatásokat és letartóztatásokat nemcsak 6 és 22 óra között hajthatnának végre, hanem a nap 24 órájában. A belügyminiszter azonnal kiutasíthatná az ország biztonságára veszélyt jelentő külföldieket, sőt 14 napra bírói engedély nélkül is fogva tarthatók lennének (ma ez csupán 48 óra, illetve bírói jóváhagyással további 24 óra). Megszüntetnék a feltöltőkártyás telefonokhoz való anonim hozzájutás lehetőségét. A belügyminiszter időlegesen lezárhatja határátkelőket. A fenyegetettség bizonyos fokánál betilthatók lennének a tömegrendezvények. Bizonyos helyzetekben a rendőrség a katonaság segítségét is igénybe vehetné, de ebben az esetben a katonákra is a rendőrség fegyverhasználati szabályai lennének érvényesek. A tervezettel kapcsolatos véleményeket lásd: Znamy projekt ustawy antyterrorystycznej. *Większa rola ABW, kontrola nad kartami do telefonów, całodobowe rewizje i możliwość inwigilacji cudzoziemców. Telewizja Republika*, 2016. március 24.; Mariusz JAŁOSZEWSKI, Agata KONDIŃSKA: *Mamy projekt ustawy antyterrorystycznej: Agencja Bierzże Wszystko. Gazeta Wyborcza*, 2016. március 24.; Przemysław DUBIŃSKI: *Eksperci oceniają projekt ustawy antyterrorystycznej. WP Wiadomości*, 2016. március 29.

1.

Az első jelenség az a törekvés, amit a koppenhágai iskola nyomán *biztonságiasításnak* (*securitization*) nevez a biztonsági tanulmányok szakirodalmá,² s amely a modern politikában – különösen 2001. szeptember 11. után – a hatalomgyakorlás egyik bevett eszközévé vált a nyugati világban is. Azért válhatott bevett eszközzé, mert a társadalmak az úgynevezett biztonsági helyzetekben (vagyis akkor, amikor valamit fenyegetésként értelmeznek és élnek meg) – legalábbis a felmérések szerint – mindig a végrehajtó hatalom, vagyis a kormányok felé fordulnak, tőlük várják a megoldást, s ehhez általában megadják a bizalmat is.³ Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy ilyen helyzetekben – gyakran függetlenül valódi teljesítményüktől – általában jelentősen nő a kormányok népszerűsége.⁴ Ráadásul nem csupán a bizalmat adja meg a társadalom, de gyakran azt a jogot is, hogy a végrehajtó hatalom rendkívüli eszközöket alkalmazzon a fenyegetésnek tekintett jelenség felszámolására, ami a gyakorlatban sok pluszforrást, kevés vitát jelent, és rendkívüli, a normál politikai menettől eltérő eszközök alkalmazásának lehetőségét. Ezt felismerve a kormányok – szerte a világban – az utóbbi évtizedekben szívesen biztonságiasítják a legkülönbözőbb kérdéseket, vagyis jelenítik meg őket létfenyegetésként a biztonságról folyó diskurzusban, gyakran olyankor is, amikor az egyébként szakmai szempontból esetleg vitatható. Mivel azonban az átlagpolgár a biztonságra vonatkozó ismereteit minden modern társadalomban a tömegmédiából, illetve a politikai közbeszédből szerzi, vagyis biztonságpercepcióját nem közvetlen tapasztalatait, hanem a média és közbeszéd formálja alapvetően, az egyes kérdések biztonságiasítása nem túl nehéz. Különösen az olyan társadalmakban, ahol a jogállamiság, valamint az önálló tájékozódás és kritikus véleményalkotás tartalmi elemei, a valós társadalmi vita alapjai nem szervesültek a politikai kultúrába.⁵ Ki tudná ugyanis például meggyőzően azt állítani, hogy 1,5 millió menekült és migráns beáramlása az 508 millió lakosú Európai Unióba nem komoly biztonsági kérdés, amikor az Európai Unió tagállamainak menekültügyi rendszerei recsegnek-ropognak a rájuk nehezedő nyomás alatt, jöllehet az Európába érkező menekültek és migránsok száma csupán az unió összlakosságának 0,3%-át teszik ki?⁶ Vagy ki tudná meggyőzően azt állítani, hogy amennyiben

2 A biztonságiasítás (*securitization*) egy olyan párbeszéd a hatalom és társadalom között, melynek során egy-egy probléma biztonsági fenyegetésként definiálódik, vagyis egzisztenciális fenyegetésként kezdenek el beszélni róla. Fontos jelezni, hogy a fenyegetésként való definíció (amely meghatározza a társadalom fenyegetéspercepcióját) nem feltétlenül függ össze azzal, hogy a probléma objektíve mennyire jelent tényleges fenyegetést. A biztonság és biztonságiasítás fogalmáról lásd: Barry BUZAN, Ole WAEVER, Jaap DE WILDE: *Security: A New Framework for Analyses*. Lynne Rienner Publishers, London, 1998, pp. 21–48.; magyarul Barry BUZAN, Ole WAEVER, Jaap DE WILDE: *A biztonsági elemzés új keretei*. In: PÓTI László (szerk.): *Nemzetközi biztonsági tanulmányok*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006, 53–112. o.

3 1. *Trust in government: 1958-2015*. Pew Research Center, 2015. november 23.

4 Kivételt csak azok az esetek jelentenek, amikor a kormányok látványosan és nyilvánvalóan félrekezelik a válságot, amint ez történt például az Aznar-kormánnyal a 2004-es madridi robbantásokat követően.

5 Ennek kiváló leírását adja Adina Marina STEFAN: *Democratization and Securitization: The Case of Romania*. Brill, Leiden – Boston, 2009.

6 A migráció problémájának biztonságiasításáról lásd Anne HAMMERSTAD: *The Securitization of Forced Migration*. In: Elena FIDDIAN-QASMIYEH, Gil LOESCHER, Katy LONG, Nando SFGONA (eds.): *The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies*. Oxford University Press, 2014, pp. 265–277.

Európában az utóbbi másfél évben három úgynevezett stratégiai terrortámadás⁷ is történt (a Charlie Hebdo szerkesztősége elleni 2015. januári, a 2015. novemberi párizsi, illetve a 2016. márciusi brüsszeli terrortámadás), ne növekedett volna jelentősen Európa terrorfenyegetettsége, ha 2015-öt megelőzően 11 év során történt ugyanennyi (2004 Madrid, 2005 London, 2011 Oslo/Utøya)? Külön probléma, hogy amikor egy társadalom egzisztenciális fenyegetésként definiál egy problémát, vagyis elfogadja, hogy félnie kell tőle, akkor ez a félelem jelentősen korlátozza a biztonsági kérdés higgadt és tárgyyszerű diskurzusát a közbeszédben, ami megint csak a biztonság úgynevezett szubjektív, perцепcionalis értelmezése előtt nyit utat.

Bár a biztonságiasítás szempontjából általában a végrehajtó hatalmat birtoklók, a kormányok vannak helyzeti előnyben, nem kizárólag ők élnek a biztonságiasítás eszközével. Az ellenzéki erők is rendszeresen használják ezt, hiszen a végrehajtó hatalom biztonságiasítása kapcsán leggyakrabban a túlhatalomra való törekvést vetik a kormányok szemére, amit paradox módon szintén biztonsági kérdésként igyekeznek beemelni a diskurzusba.⁸ Vagyis a biztonságiasítás ebben az értelemben a hatalom megtartásáért, illetve megszerzéséért folytatott politikai játszma eszköze a kormányok és az ellenzék között, amely hosszú távon akár veszélyes is lehet. Ez azért fontos tudatosítani a szereplőkben, mert – a szereplők közötti bizalom mértékétől függően – sajnos fennáll a veszélye annak, hogy a politikai játszmákkal kapcsolatos megfontolások háttérbe szorítják és felülírják a szakmai szempontokat.

2.

A terrorveszélyhelyzet-diskurzusban felmerülő és gyakran vitatott másik kérdés Magyarország *iszlamista terror általi fenyegetettsége*. Az átlagpolgárral, aki a nappalijában élő egyenes adásban láthatta, mi történt Párizsban vagy Brüsszelben, nem nehéz elhiteni, hogy holnap akár vele is megtörténhet a tragédia. Különösen nem nehéz, ha csupán azt állítjuk, hogy holnap nálunk is történhet terrorcselekmény, és nem magyarázzuk el, hogy a párizsi és brüsszeli támadások kiötlői, megtervezői és kivitelezői belga és francia iszlamista terroristák voltak. S azért tudták ott megszervezni és kivitelezni a terrorcselekményt, mert francia nyelvterületen, jelentős muszlim kisebbséggel rendelkező társadalmakban követték el, s hogy Franciaországon és Belgiumon kívül igen nehéz francia nyelvűként és muszlimként megszervezni és végrehajtani egy terrortámadást, mert például Lettországon, Lengyelországon vagy Magyarországon kevés a francia nyelven tudó és még kevesebb a muszlim.⁹ Vagyis nehéz megértetni, hogy bár általában kétségtelenül növekedett az európai kontinens terrorfenyegetettsége, de ez a növekedés Európán belül továbbra is igen

7 Stratégiai terrortámadásnak a biztonságpolitikai szakirodalom a nagy áldozatszámú járó, nagy médiafigyelmet kiváltó, ennek következtében nagy félelemkeltő hatású terrortámadásokat nevezi. Fontos ugyanakkor jelezni, hogy a stratégiai terrortámadások nem feltétlenül okoznak olyan stratégiai léptékű károkat, mint például egy erőmű, egy nagyváros vagy épp egy vezető politikus elleni merénylet. A „stratégiai” jelző tehát itt alapvetően a kiváltott félelemre és a társadalom terrorizmusképére, s nem a konkrétan okozott kárra vonatkozik.

8 Ez elsősorban azért rendkívül paradox helyzet, mert a kormányzat biztonságiasítási lépései kapcsán az ellenzéki erők egyébként rendszeresen az egyes kérdések deszekurizációjának szükségességére hivatkoznak.

9 Simon ROGERS: Muslim populations by country: how big will each Muslim population be by 2030? *The Guardian*, 2011. január 28.

eltérő mértékű. Azokban az országokban ugyanis, ahol nagy számban élnek muszlimok, ott jelentősebben növekedett. Ott a nagyszámú muszlim kisebbségen belül – és itt milliói vagy százezres nagyságrendről beszélünk – kialakulhatott egy szűk szélsőséges réteg: a 4,7 milliónyi muszlim lakossal rendelkező Franciaországban 8250,¹⁰ a 4,8 millió muszlimmal rendelkező Németországban pedig 8650 a számuk.¹¹ E szélsőséges rétegen belül pedig van néhány száz fő, aki Szíriába is elment harcolni (Franciaországban 1450, Németországban 600), illetve van további néhány száz, aki hajlandó lenne erre (a franciáknál 1500).¹² További néhány száz fiatal pedig akár terrorcselekmények elkövetésére is hajlandó (Németországban 1100).¹³ Ott azonban, ahol hiányzik az ilyen típusú terrorizmushoz szükséges humán infrastruktúra (vagyis nincsenek muszlimok vagy kevesen vannak), ott csak igen csekély mértékben vagy elenyészően növekedett a radikális iszlámhoz köthető terrorfenyegetettség. Mivel azonban a politikusok a terrorfenyegetettség növekedésének emlegetésével biztonságiasítani is akarják a kérdést, vagyis rendkívüli felhatalmazásra törekkenek maguknak például a terrorizmus elleni fellépéshez, ezeket a nem lényegtelen részleteket nem szokták kibontani megnyilatkozásaik során. Tegyük hozzá: az átlagállampolgár sem igazán igényli ezt, többnyire megelégszik a tömegmédiában és politikai közbeszédben megjelenített megközelítéssel, s nem igazán foglalkoztatják a részletek.¹⁴ A megfigyelőnek gyakran az az érzése, hogy az állampolgárok többségének biztonságpercepcióját csak rendkívül kismértékben befolyásolják a tények, hiszen például a 2015. tavaszi Eurobarometer adatai szerint olyan országok társadalmi jelölték meg első és második helyen a terrorizmust a legfontosabb biztonsági fenyegetésként, amelyek a statisztikai adatok és a gyakorlati tapasztalatok szerint a legkevésbé terrorfenyegetettek Európában (tudniillik Románia, Csehország, Málta, Bulgária, Lengyelország és Horvátország).¹⁵ Vagyis esetükben a biztonság szubjektív megközelítése, a fenyegetettségpercepció jelentősen elszakadt és távolra került az objektív biztonságtól, a fenyegetettség tényleges mértékétől.

A vita egyébként a biztonságpolitikai szakértők között a fenyegetettség mértékéről, dinamikájáról és jellegéről folyik leginkább. A szakértők egy része ugyanis a korábban már említett stratégiai jellegű (tehát nem feltétlenül stratégiai léptékű kárt okozó) terrortámadásokra, illetve a terrorista szervezetek fenyegetéseire hivatkozva arra teszi a hangsúlyt megnyilatkozásai során, hogy Európa – s benne Magyarország – terrorfenyegetettsége az elmúlt másfél évben kimutathatóan növekedett. Mások viszont arra hívják fel a figyelmet, hogy a kontinens a jelenleginél jóval erőteljesebb terrorfenyegetettséget is megélt már az 1970-es és 1980-as években,¹⁶ hogy Nyugat-Európa terrorfenyegetettsége a világ más, nö-

10 Lara MARLOWE: France's radical Muslims list doubles in 11 months. *The Irish Times*, 2016. február 3.; Jon HENLEY, Emma GRAHAM-HARRISON, Jason BURKE: France: the secular seat of Europe that has lost so many to radical Islam. *The Guardian*, 2015. november 14. A franciaországi iszlamista terrorizmusról lásd RÉPÁSI Krisztián: Franciaország iszlamista terrorfenyegetettsége. *Nemzet és Biztonság*, 2015/1, 39–45. o.

11 Meglepő őszinteséggel beszélt a német belső elhárítás vezetője. *Origo*, 2016. április 10.

12 Uo.; Lara MARLOWE: i. m.; Foreign Fighters in Iraq and Syria. RFE/RL, 2016. 2016. április 10.

13 Meglepő őszinteséggel beszélt a német belső elhárítás vezetője. *Origo*, 2016. április 10.

14 Bár nincs rá pontos és részletes felmérés, jól jelzi az érdeklődés hiányát a nagy hírportálok önálló külpolitikai rovatainak megszűnése, a külpolitikai hírek mennyiségének csökkenése, továbbá a külpolitikai szakújságírás beszűkülése (napjainkban a Magyarországon a *Kitekintő.hu* az egyetlen külpolitikai hírportál).

15 Public Opinion in the European Union. First Results. *Standard Eurobarometer* 83, Spring 2015. 2015. július. 14–16. o.

16 Victims Of Terrorist Attacks In Western Europe. *Statista*, 2015. december 2.

vekvő terrorfenyegetettséget megelő térségeihez képest még mindig elenyésző,¹⁷ s hogy a terrorfenyegetettség mértékét jelző számos adat közül csupán az iszlamista terrorizmus halálos áldozatai és sebesültjei számában mutatható ki jelentősebb változás, de ez sem éri el a 2000-es évek közepének mértékét.¹⁸ Míg tehát a szakértők egy része a pillanatnyi helyzetre és szűken Európára összpontosít, másik csoportjuk inkább a folyamatokra, tendenciákra teszi a hangsúlyt, és Európa fenyegetettségét a világ terrorfenyegetettségének egészében igyekszik elhelyezni és értelmezni. A két kép ettől annyira eltérő. Ezekhez a terrorfenyegetettség-képekhez kapcsolódnak, illetve adódnak hozzá a különböző kockázati elemek a menekült- és migránsválságból, amely – megelőzve a gazdasági helyzetet és a munkanélküliséget – 2015-től az első számú biztonságpolitikai problémává vált Európa társadalmainak többsége számára, már ami a biztonság szubjektív percepcióját illeti.¹⁹ Ezek a kockázati elemek pedig – mint például a terroristák lehetséges beszivárgása az ellenőrizetlen menekült- és migránstömegek között, vagy az európai iszlamista szélsőségesek számának lehetséges növekedése az iszlám vallású menekültek és migránsok beáramlása miatt – beépülnek a terrorfenyegetettség-diskurzusba, s mivel kevés konkrét és hiteles információval rendelkezünk róluk, a diskurzus során alakíthatók és interpretálhatók a politikai közbeszédet meghatározó véleményvezérek által.²⁰

Végül a terrorfenyegetettség kapcsán feltétlenül szólni érdemes annak jellegéről, nem mindegy ugyanis, hogy mit is értünk pontosan terrorfenyegetettségen, amikor a magyar terrorfenyegetettség mértékéről beszélünk. Az átlagpolgár a terrorfenyegetettség kapcsán elsősorban arra várja a választ, mekkora a valószínűsége annak, hogy közvetlen környezetében, lakóhelyén, városában vagy hazájában terrorcselekményekre kerül sor. Ennek esélyét a terrorelhárításért felelős magyar intézmények képviselőinek nyilatkozatai egyöntetűen alacsony valószínűségűnek értékelik, nem specifikálva azonban, hogy az értékelés csak az iszlamista vagy a „hazai nevelésű” (például jobboldali radikális, mint a Magyarok Nyilai) terrorizmusra is vonatkozik-e. A magyar terrorelhárítás számára ugyanakkor az is fontos kérdés, hogy a magyar állampolgárok és intézmények mekkora terrorveszélynek vannak kitéve külföldön, illetve a fenyegetettebb országok állampolgárai és intézményei mekkora terrorfenyegetettségnek vannak kitéve hazánkban. Aligha vitatható például – s jól szemlélteti ezt a brüsszeli merényletek két magyar sebesültje –, hogy a Párizsban vagy Brüsszelben élő, oda járó magyarok terrorfenyegetettsége jelentősen növekedett az elmúlt másfél év során. Azonban ez csak igen áttételesen és erőltetetten értelmezhető a magyarországi terrorfenyegetettség mértékének jelentős növekedéseként. Hasonló a helyzet az olyan, a terrorfenyegetettség-diskurzusban a terrorfenyegetettség növekedéseként bemutatott esemény kapcsán, mind Salah Abdeslam magyarországi tartózkodása (2015 szeptemberében). Ez nem csupán azért nem kapcsolható a magyar terrorfenyegetettséghez,

17 Uo.

18 Islamic terrorism in Western Europe. *Datagraver*, 2015. november 19.; Aantal doden per jaar door terroristische aanslagen in West Europa sinds 1970. *Datagraver*, 2015. november 14.

19 A migráció kérdését 20 európai ország lakossága tette az első helyre. Lásd *Public Opinion in the European Union. First Results. Standard Eurobarometer 83*, Spring 2015. 2015. július. 14-16. o.

20 A problémáról lásd WAGNER Péter: *Menekültek közt terroristák?* Biztonságpolitika és terrorizmus, 2015. szeptember 13.; ZSUPPÁN András: *Terroristák a menekültek között – ennyit lehet most sejteni.* *Valasz.hu*, 2015. szeptember 15.; FARAGÓ József: *Terroristák a menekültek között?* *Tőzsdéforum*, 2015. november 17.; Meglepő őszinteséggel beszélt a német belső elhárítás vezetője. *Origo*, 2016. április 10.

mert mint közismert, Abdeslam és társai nem Magyarországon terveztek merényleteket, de azért sem, mert itteni tartózkodásukkor sem a magyar társadalom, sem a magyar hatóságok nem tudták azt, hogy Abdeslam terrorcselekményre készül. A magyar terrorfenyegetettség-ről akkor mondhatnánk azt, hogy ténylegesen növekedett, ha a magyar hatóságok tudták volna azt, hogy Saleh Abdeslam terroristagyanús személy, s ennek ellenére sem tettek volna semmit vagy nem lettek volna képesek semmit sem tenni. Így azonban Abdeslam magyarországi látogatása csupán a média és politikai közbeszéd által formált terrorfenyegetettség-percepcióban jelent meg fenyegetésként, s ebben is utólag.²¹ Vagyis a terrorfenyegetettség kapcsán a kockázati elemeknek úgy az utólagos visszavetítése, mint a mechanikus előrevetítése komoly hiba lehet.

3.

Végül van egy harmadik rétege a terrorveszélyhelyzet-diskurzusnak, ami a *terrorizmussal szembeni fellépést* érinti, s ehhez tartozik a kormány által javasolt terrorveszélyhelyzet különleges jogrendi kategóriája. E területen az egyik alapprobléma valószínűleg az, hogy az erről folyó diskurzusban résztvevők többsége abból indul ki: ahol nagy a fenyegetettség, ott szükség van jelentős terrorizmussal szembeni fellépésre, ahol pedig kicsi, ott csupán kis fellépésre van szükség.²² Ráadásul ez a megközelítés implicite magában foglalja azt a logikai hibát is, hogy önmagában a keményebb fellépés biztosan képes volna csökkenteni a fenyegetettséget, noha ez nem feltétlenül van így. A helyzet ennél jóval bonyolultabb. A terrorizmus elleni fellépésnek ugyanis négy nagy területe van: a megelőzés, a védekezés, az aktív fellépéseket tartalmazó üldözés, illetve a terrorcselekmények utáni reagálás, az úgynevezett következménykezelés.²³ A két utolsó – vagyis az üldözésre és a reagálásra – elsősorban valóban ott kell nagy hangsúlyt helyezni, ahol jelentős a terrorfenyegetettség, ahol terrorcsoportok tevékenykednek és fennáll a veszélye, hogy terrorcselekményeket követnek el. Megelőzésre és védekezésre azonban – amelyek döntően egyrészt a terrorizmust és a radikalizációt kiváltó okok kezelésére,²⁴ másrészt a közélet, az épületek, az infrastruktúra sebezhetőségének csökkentésére összpontosítanak – ott is szükség lehet és van, ahol nem túl jelentős a terrorfenyegetettség. Vagyis a terrorveszélyhelyzet kapcsán javasolt kormányzati intézkedések értékelési és minősítési kiindulópontjának annak kell lennie, hogy azok a megelőzést és a védekezés megerősítését célozzák-e vagy sem. Ezek pedig, bár nem függetlenek, de távolról sincsenek olyan szoros összefüggésben a terrorfenyegetettség mértékével, mint azt sokan hiszik vagy nyilatkozzák. Vagyis azzal az érveléssel nem utasíthatók el az e kategóriába sorolható kormányzati javaslatok, hogy Magyarország az Európai Unió terrorizmustól kevésbé fenyegetett tagállamai közé tartozik.

21 Hasonló hatása lehet az olyan hírek megjelenésének, mint a lengyelországi *Gazeta Finansowa*-nak kiszivárogtatott állítólagos CIA-figyelmeztetés, amely egy „egyidejű (ugyanabban az órában) elkövetett, Szófiát, Bukarestet, Budapestet, Varsót és Berlint érintő” tervezett terrortámadásra figyelmeztetett, s amelyet Budapest vonatkozásában nem erősített meg a CIA. CIA ostroma: Polska na celowniku terroristów. *Gazeta Finansowa* GF24.pl, 2016. március 31.; Bakondi: A CIA nem tud Magyarország elleni terrorfenyegetésről. *Index.hu*, 2016. április 16.

22 A kérdéssel összefüggő politikai nyilatkozatok nagy része legalábbis is erre a logikára fűzi fel érvrendszerét.

23 Az Európai Unió terrorizmusellenes stratégiája. Az Európai Unió Tanácsa, 2005. november 30.

24 Ide tartozik például a radikalizálódást elősegítő propaganda és az interneten való toborzás megakadályozása vagy a terrorizmus finanszírozási csatornáinak előzetes feltérképezése.

A nemzetközi tapasztalatok alapján az igazán vitatott javaslatok általában azok, amelyek már az üldözéshez sorolhatók, de alapvetően még mindig a terroristák tevékenységének előzetes megakadályozását szolgálják (például a tervezés, az utazás, a kommunikáció megakadályozása, illetve a finanszírozási csatornák és támadásokhoz használt anyagokhoz való hozzáférés elvágása). A terrorizmusellenes küzdelemnek az üldözéshez kapcsolódó legtöbb lépése ugyanis már erőteljesebben függ az adott ország és az adott társadalom terrorfenyegetettségének mértékétől, így korántsem mindegy, hogy Franciaországról és Belgiumról, vagy Magyarországról és Lengyelországról van-e szó. Nem véletlen, hogy az üldözés kapcsán még a lengyel terrorizmusellenes törvényjavaslatot kommentáló és azt egyébként szükségesnek tartó szakértők egy része is azt javasolja, hogy a tervezet valamennyi pontját érdemes egyenként is szigorúan megvizsgálni, s minden olyan elemét elvetésre javasolni, amely nem a terroristák tevékenységének előzetes megakadályozását szolgálja.²⁵

Érdemes megemlíteni azokat a javaslatokat is, amelyek első pillanatra talán nem tűnnek helyileg indokoltnak vagy fontosnak, de az európai terrorizmusellenes fellépés legaktuálisabb problémáira reagálnak. Ilyen például egy terrorelhárítási információs és bűnügyi központ felállításának terve, ami a lengyel és a magyar javaslatban egyaránt megtalálható. Szakmai szempontból ezek a központok olyan nemzetközileg is ritka innovációk, amelyeknek európai relevanciája is lehet, s működési előnyeiket és hátrányaikat könnyebb olyan országokban megismerni, ahol alacsony a terrorfenyegetettség.²⁶

A terrorveszélyhelyzet kapcsán javasolt intézkedések másik fontos értékelési szempontja – legalábbis a hasonló külföldi viták tapasztalatai alapján – a biztonság versus polgári szabadságjogok dilemmát érintik. Vagyis azt a kérdést, hogy a biztonság érdekében korlátozhatók-e a szabadságjogok, s ha igen, milyen mértékben. Ez azért is fontos kérdés, mert a szabadságjogok erős korlátozása a társadalmi feszültségek növekedéséhez is vezethet, ami viszont a növeli/növelheti a terrorfenyegetettséget. A dilemma kapcsán jó kiindulópontot jelenthet az az általános európai megközelítés, mely szerint a szabadságjogok csak akkor korlátozhatók a biztonság érdekében, ha már minden más, a szabadságjogokat nem korlátozó módszert és eszközt kipróbáltunk és bevetettünk egy veszély elhárítására. Ez nem csupán hirdett demokratikus értékeink védelme szempontjából fontos mérce, de azért is, mert a szabadságjogokról való aránytalan lemondással bizonyos értelemben a terroristák céljait teljesítjük be magunkon. Hogy már itt tartunk-e, ezt a politikusok felelőssége eldönteni. Ha pedig elkerülhetetlen a szabadságjogok korlátozása, akkor arról érdemes vitatkozni a javaslat pontjai kapcsán, hogy milyen garanciákkal bástyázhatók körül a különböző korlátozó intézkedések annak érdekében, hogy ne lehessen velük visszaélni.

25 Przemysław DUBIŃSKI: i. m.; [Eksperci oceniają propozycje nowych przepisów antyterrorystycznych](#). TVN24, 2016. március 25.

26 Ezek a központok egyrészt a terrorizmussal összefüggő adatok titkosszolgálatok közötti cseréjének hiányosságaiból fakadó problémákat orvosolhatják, másrészt elemző központként részletesebb és teljesebb képet alkothatnak a terrorizmussal összefüggő kérdésekről és problémákról, nem is beszélve arról, hogy egy hasonló összeurópai központ mintájával is szolgálhatnak.

IRODALOMJEGYZÉK

- Znamy projekt ustawy antyterrorystycznej. Większa rola ABW, kontrola nad kartami do telefonów, całodobowe rewizje i możliwość inwigilacji cudzoziemców. *Telewizja Republika*, 2016. március 24.
- Mariusz JAŁOSZEWSKI, Agata KONDIŃSKA: Mamy projekt ustawy antyterrorystycznej: Agencja Biorze Wszystko. *Gazeta Wyborcza*, 2016. március 24.
- Przemysław DUBIŃSKI: Ekspertci oceniają projekt ustawy antyterrorystycznej. *WP Wiadomosci*, 2016. március 29.
- Barry BUZAN, Ole WAEVER, Jaap DE WILDE: *Security: A New Framework for Analyses*. Lynne Rienner Publishers, London, 1998, pp. 21–48.; magyarul Barry BUZAN, Ole WAEVER, Jaap DE WILDE: A biztonsági elemzés új keretei. In PÓTI László (szerk.): *Nemzetközi biztonsági tanulmányok*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006, 53–112. o.
1. Trust in government: 1958-2015. Pew Research Center, 2015. november 23.
- Adina Marina STEFAN: *Democratization and Securitization: The Case of Romania*. Brill, Leiden – Boston, 2009.
- Anne HAMMERSTAD: The Securitization of Forced Migration. In: Elena FIDDIAN-QASMIYEH, Gil LOESCHER, Katy LONG, Nando SIGONA (eds.): *The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies*. Oxford University Press, 2014, pp. 265–277.
- Simon ROGERS: Muslim populations by country: how big will each Muslim population be by 2030? *The Guardian*, 2011. január 28.
- Lara MARLOWE: France's radical Muslims list doubles in 11 months. *The Irish Times*, 2016. február 3.
- Jon HENLEY, Emma GRAHAM-HARRISON, Jason BURKE: France: the secular seat of Europe that has lost so many to radical Islam. *The Guardian*, 2015. november 14.
- RÉPÁSI Krisztián: Franciaország iszlamista terrorfenyegetettsége. *Nemzet és Biztonság*, 2015/1, 39–45. o.
- Meglepő őszinteséggel beszélt a német belső elhárítás vezetője. *Origo*, 2016. április 10.
- Foreign Fighters in Iraq and Syria. RFE/RL, 2016. 2016. április 10.
- Public Opinion in the European Union. First Results. *Standard Eurobarometer* 83, Spring 2015. 2015. július. 14–16. o.
- Victims Of Terrorist Attacks In Western Europe. *Statista*, 2015. december 2.
- Islamic terrorism in Western Europe. *DataGraver*, 2015. november 19.
- Aantal doden per jaar door terroristische aanslagen in West Europa sinds 1970. *DataGraver*, 2015. november 14.
- WAGNER Péter: Menekültek közt terroristák? Biztonságpolitika és terrorizmus, 2015. szeptember 13.
- ZSUPPÁN András: Terroristák a menekültek között – ennyit lehet most sejteni. *Valasz.hu*, 2015. szeptember 15.
- FARAGÓ József: Terroristák a menekültek között? *Tőzsdefórum*, 2015. november 17..
- CIA ostrzega: Polska na celowniku terroristów. *Gazeta Finansowa* GF24.pl, 2016. március 31.
- Bakondi: A CIA nem tud Magyarország elleni terrorfenyegetésről. *Index.hu*, 2016. április 16.
- Az Európai Unió terrorizmusellenes stratégiája. Az Európai Unió Tanácsa, 2005. november 30.
- Ekspertci oceniają propozycje nowych przepisów antyterrorystycznych. *TVN24*, 2016. március 25.